

Fișa suspiciunii de plagiat / Sheet of plagiarism's suspicion	Indexat la: 0138/02
--	--------------------------------

Opera suspicionată (OS) Suspicious work	Opera autentică (OA) Authentic work
--	--

OS	CONSTANTIN, Vlad Tiberiu. Responsabilitatea morală a creatorului de imagine de film în societățile postmoderne. <i>Heteron</i> . 2(1). Iulie-septembrie 2013. p. 46-60. Disponibil la : http://revistaheteron.ro/Anul%20I,%20Nr.%202,%20iulie-septembrie.pdf . Accesat: 21 ianuarie 2015.
OA	RAȚIU, D.E. Lumea artei : imunitate sau responsabilitate ? Problema responsabilității și a angajamentului în arta contemporană. <i>Journal for the Study of Religions and Ideologies</i> . 2(4). Spring 2003, p.13-25. Disponibil la: http://www.jsri.ro/old/html%20version/index/no_4/dan_ratiu-articol.htm . Accesat: 21 ianuarie 2015.

Incidența minimă a suspiciunii / Minimum incidence of suspicion	
p.47-p.58	p.13-p.23
Fișa întocmită pentru includerea suspiciunii în Indexul Operelor Plagiate în România de la Sheet drawn up for including the suspicion in the Index of Plagiarized Works in Romania at www.plagiate.ro	

Notă: p.72:00 semnifică textul de la pag.72 de la începutul până la finele paginii.

REVISTA DE FILOSOFIE

HETERON.RO

ANUL I

Nr. 2

iulie-septembrie 2013

ISSN: 2344 – 1224

Responsabilitatea morală a creatorului de imagine de film în societățile postmoderne

Masterand Vlad Tiberiu CONSTANTIN
Centrul de Excelență în Studiul Imaginii
Universitatea din București

Abstract:

In this study I tried to capture how postmodern society understands to highlight the moral force of responsibility. Also, I try to answer the question: Is the contemporary artist (creator of art) morally responsible for the effects of his work? We think so and all our arguments support this idea: the postmodern artist still has a great moral responsibility.

Key words: *postmodernism, creator of art, cinema, autonomous art, responsibility, moral responsibility, political responsibility, aesthetics responsibility, public control, art criticism, vanguard, totalitarianism*

Premisa de la care pornește cercetarea noastră este aceea că nu putem angaja un discurs etic în afara diferenței care se insinuează originar și constant în însăși ființa noastră. Această diferență originară nu dorește să pună în discuție ideea unui caracter dual implicit al Ființei (între Bine și Rău; apolinic sau dionisiac), ci prezumția unei alterități co-existențiale, a unui *altul* la care ne raportăm intuitiv și permanent.

Ieșirea din subiectivitatea *eu*-lui ca primat al gândirii și al existenței (*Cogito, ergo sum*) și din suveranitatea *ego*-ului definită de faptul că tot ce există îi este prezent (din fenomenologie), înlătură înstrăinarea de sine, depășește prăpastia dintre *Eu-Celălalt*, statuând un fel de alteritate, oarecum asemănătoare celei din creația de limbă, ca dimensiune originară, înnăscută a *eu*-lui spre un alt eu, numită și alteritate originară ori intersubiectivitate.

Astfel, se consideră că diferența specifică dintre limbajul natural și limbajul artei (inclusiv limbajul cinematografic) ar consta în prezența sau absența acestei alterități. (Limbajul natural ar presupune prezența alterității, în timp ce limbajul artei ar presupune absența acestei alterități, absența acestei diferențe originare între eu și tu sau între eu și celelalt.) Dacă lucrurile ar sta așa atunci problema unei reponsabilități morale a creatorului de artă, a creatorului de imagine de film ar fi lipsită de sens.

Într-un mod asemănător, din perspectiva crizei valorilor și din perspectiva crizei alterității ca diferență, pe care am postulat-o, putem vorbi despre *un tu înnăscut* al fiecărui eu, „orice om este, așadar, menit unei relații cu altul”.

Numai că „prezența celuilalt în propria conștiință” cred că se poate manifesta și în arta cinematografică, doar că acest *celălalt* nu mai este o entitate distinctă, ci un fel de *tu=alt eu înnăscut*, mai bine zis un fel dublu romantic, ori ceva asemănător cu o umbră, un fel de oglindă cu care se poate monologa, sub forma dialogului interior. Așadar, în arta cinematografică este vorba nu de o alteritate funcțională, ci de una interioară, iar aceasta, credem noi, este tot una originară, cel puțin din momentul ivirii limbajului interior, care nu se poate izola de context.

Proiectul nostru propune o reflecție asupra problemei responsabilității în câmpul artistic, a creatorului de imagine de film. Întrebarea dacă aceasta categorie de natura etico-juridică (responsabilitatea) poate fi aplicată în mod legitim artiștilor a devenit inevitabilă în urma constatării că o întreagă direcție a artei moderne, avangarda pur formală, s-a definit prin preocuparea intransigentă pentru autonomie și prin refuzul de a răspunde așteptărilor și judecății publicului.

În fapt, arta modernă a revendicat, încă de pe vremea lui Baudelaire, o imunitate estetică sau, cu alți termeni, o impunitate morală asociată cu pretenția sa la autonomie, la libera creație și la critica convențiilor, și conformă cu *estetica șocului* pe care a promovat-o.

Mai mult decât atât, o buna parte din arta contemporană postmodernă se bazează pe transgresiunea sistematică nu doar a criteriilor artistice, a frontierei dintre artă și non-artă, ci și a cadrelor morale și chiar juridice, a frontierelor dintre bine și rău, legalitate și ilegalitate.

Din repertoriul artei postmoderne fac parte atacuri la demnitatea umană și la integritatea persoanei, atacuri la viața privată, atacuri la proprietate sau la adresa unor opere de artă, care sunt totodată atacuri la adresa valorilor morale și/sau a conceptelor juridice.

În zilele noastre, pare să se contureze o „excepție estetică”, în sensul că artiștii, în calitate de eroi culturali, ar merita un tratament special.

Toate acestea, rezultate ale strategiei de subversiune promovate de către unii artiști contemporani și legate, totodată, de revendicările lor de imunitate – în sensul literal al termenului, ca prerogativă asigurând protecție împotriva acțiunilor judiciare –, ridică mai multe întrebări: este ideea de responsabilitate a artiștilor doar o formă de culpabilizare, de intoleranță sau de regres la o epocă în care artistul era supus cenzurii (care înlocuiește judecata estetică printr-o judecată etico-juridică sau politică)?

Aplicarea în câmpul artistic al creatorului de film a categoriei responsabilități se datorează doar confuziei cu realitatea sau cu criteriile de valoare proprii lumii ordinare?

În fine, dacă acceptăm ideea unei responsabilități a artistului, se ridică întrebarea asupra conținutului și limitelor sale: există (doar) o *responsabilitate morală* sau (și) o responsabilitate juridică și o responsabilitate politică a artistului?

Până unde se poate accepta extinderea „autonomiei” artei, adică a statutului de excepție care îi permite să scape legii comune ?

Răspunsurile la aceste întrebări, în literatură de specialitate, sunt diferite, depinzând de maniera în care este gândită „lumea artei” și frontierele sale: ***ca un domeniu închis sau, dimpotrivă, ca un spațiu deschis controlului public.***

De asemenea, problema responsabilității trebuie gândită în raport cu problema angajamentului, ceea ce deschide o dublă interogație privitoare la raporturile dintre artă și societate: pe de o parte, la angajamentul politic și social al artiștilor, iar pe de alta parte, la angajamentul societății însăși – ca spațiu regizat/ordonat de morala opiniei publice – față de diversele forme de artă și de valorile pe care acestea le vehiculează.

Frontierele actuale ale „lumii artei” au fost trasate în cursul unui proces, cel al cuceririi autonomiei artei, care a durat mai multe secole. Această cucerire se înscrie în contextul mai larg al unei specializări a activităților sociale, în funcție de propriile lor logici.

Pe măsură ce tutela religioasă și dependența față de puterile feudale au fost eliminate, arta a căutat, din ce în ce mai mult, să nu se supună decât propriilor sale reguli. Un pas important în această direcție a fost făcut la sfârșitul secolului XVIII, atunci când sfera estetică a fost separată de sferele cunoașterii și moralei. În paralel, s-a produs o schimbare de stil în critica de artă și în critica literară: operele au început să fie judecate nu în numele unui gust și în conformitate cu reguli prestabilite, ci, din ce în ce mai mult, în numele criteriilor pe care ele însele le instaurează.

Odată cu romantismul, revendicarea autonomiei artei a fost dublată de pretenția la suveranitate; altfel spus, artistul – sau, la rigoare, comunitatea de artiști și de critici experți -

este cel care decide în privința a ceea ce aparține sferei artei. În acest fel, s-au conturat mai multe paliere ale autonomiei artei: *o autonomie din punct de vedere social* – eliberarea de sub tutela religioasă și politică, și constituirea unei sfere estetice distincte, care se supune propriilor sale reguli; *o autonomie din punct de vedere estetic*, aplicată limbajului artistic; în fine, *o autonomie suverană*, care, în cazul picturii, se afirmă mai întâi față de suporturile tradiționale și se manifestă apoi ca autonomie în raport cu contextul receptării și cu mecanismul recunoașterii estetice: este vorba de apropierea elementelor realului în scopuri artistice și intervenția provocatoare în spațiul social.

Logica modernistă a autonomizării artei și cucerirea de către artiști a suveranității a avut, însă, și urmări nefericite: la extrem, acestea au culminat cu iresponsabilitatea artistului rupt public. A apărut astfel un anumit tip de artist modern, indiferent la injoncțiunile moralei și nerecunoscând nicio altă jurisdicție în afara normei specifice artei sale. Odata cu avangardele, artistul a obținut o libertate aparent nelimitată, înțeleasă ca imunitate și impunitate absolute față de libera judecată a publicului ori a criticii.

Din aceasta perspectivă, *lumea artei* apare ca un domeniu izolat, autonom în raport cu normele colective, ca un câmp închis care își elaborează el însuși normele de acceptare, de refuz sau de ieșire a artiștilor. Aceștia își desfășoară în deplină libertate demersurile, dincolo de orice constrângeri ale cunoașterii sau ale acțiunii, scăpând convențiilor activității utile și ale percepției comune sau, la limită, chiar judecății estetice.

Mai multe teorii tind să argumenteze că nu trebuie să se judece arta de pe o poziție exterioară artei și că aceasta nu poate fi judecată decât de pe o poziție internă. În această „lume a artei” – înțeleasă ca *regat al aparenței estetice* sau al *non-realității artei* - nu există loc pentru ideea de responsabilitate morală a artistului. Artiștii nu ar fi, prin definiție, niciodată responsabili în ceea ce fac. Există, totuși, autori care resping ceea ce am putea numi prejudecata modernă a iresponsabilității artistului.

În lucrarea intitulată *Artistes sans art?* (1994), Jean-Philippe Domecq denunța ideea artistului de neatins sau imun ca fiind un mit romantic și, în revanșă, atribuie unora dintre artiștii contemporani o grea responsabilitate: cea a crizei creativității sau chiar a crizei artei în genere¹¹⁰.

Fără fi la fel de categoric, Rainer Rochlitz apără, în cartea sa *Subversion et subvention. Art contemporain et argumentation esthétique* (1994), atât moștenirea suveranității moderne cât și necesitatea judecății estetice, încercând să reabiliteze ideea unei

---

¹¹⁰ Jean-Philippe Domecq, *Artistes sans art?*, Paris, Editions Esprit, 1994, pp. 107-108